

JAK (NE)PODPOROVAT INICIATIVU MÍSTNÍCH AKTÉRŮ VE STARÝCH PRŮMYSLOVÝCH REGIONECH

Jan Piša

Diskuse o transformaci starých průmyslových regionů je často spojena s velkými evropskými dotačními projekty. Na roli lokálních aktérů v tomto procesu se však obvykle zapomíná, ačkoli se podle mnohých zkušeností jeví jako nepostradatelná. Na příkladu rozmanité skupiny aktérů ze čtyř měst Ústeckého kraje tento článek popisuje motivace, zdroje a bariéry, které místním lidem pomáhají, nebo naopak znesnadňují vykonávat činnosti přispívající zlepšení kvality života v jejich okolí. Ukazuje se, že mezi klíčové faktory, které ovlivňují ochotu začít s podobnými iniciativami a následně určují jejich intenzitu a úspěšnost, patří vedle kvality rodinného zázemí a patriotismu také aspekty související s činností zástupců veřejného sektoru, zejména vzdělávacích institucí a místní veřejné správy. Na základě zjištěných poznatků jsou formulována obecná doporučení, jak by mohla veřejná správa efektivněji podporovat aktivity místních obyvatel, které přispívají k řešení problémů a rozvoji tohoto a podobných regionů.

Vzestupy a pády starých průmyslových regionů – případ Ústeckého kraje

Tento příspěvek se věnuje lokálním aktérům pozitivně ovlivňujícím rozvoj starých průmyslových měst Ústeckého kraje čelícím řadě problémů vyplývajících především z úpadku kdysi nosných odvětví, která i přes nepříznivé environmentální dopady po dlouhou dobu zajišťovala ekonomickou pros-

peritu tohoto a podobných regionů. V důsledku transformace politického a ekonomického systému Česka a jeho zapojení do globálních ekonomických sítí však firmy zastupující klíčová odvětví, jako je těžba hnědého uhlí nebo různé typy průmyslu, narazily na novou výzvu v podobě mezinárodní konkurence. Pravdou je, že některé z těchto firem se podařilo restrukturovat tak dobře, že dodnes mají silné mezinárodní postavení a v regionu navíc hrají důležitou roli

poskytovatele relativně dobře placených a kvalifikovaných pracovních míst. Mnohé podniky však během 90. let svoji výrobu razantně omezily, nebo dokonce úplně zanikly, čímž v Ústeckém kraji započala éra velmi vysoké nezaměstnanosti kulminující na začátku 21. století. Chybějící pracovní pozice byly postupně nahrazovány novými místy ve službách nebo v průmyslových zónách tvořených především pobočnými závody nadnárodních podniků, které však

povětšinou neposkytují takovou kvalitu a rozmanitost pracovních pozic, aby aspoň částečně zvyšovaly dlouhodobou konkurenceschopnost těchto oblastí [Koutský, 2011].

Kromě toho změna struktury pracovních míst a velmi vysoká (dnes již do značné míry zažehnaná) nezaměstnanost nejsou zdaleka jedinými dopady útlumu kdysi prosperujícího průmyslu a dalších historických událostí. Ústecký kraj v současné době trpí odlivem zejména kvalifikovaných obyvatel, vysokou mírou sociálního vyloučení, přítomností velkého množství opuštěných či nedostatečně využitých brownfieldů, sníženou kvalitou životního prostředí či veřejného prostoru a nižší mírou podnikatelské i spolkové aktivity místních obyvatel [shrnuje např. Hruška a kol., 2022; Píša, 2022]. Všechny negativně vnímané aspekty kvality života pak tyto regiony pomyslně uzamykají v bludném kruhu příčin a následků, ze kterého se lze jen těžko vymanit [Hassink, 2010]. Příběh vzestupu a pádu průmyslu doprovázený těmito problémy a snahami o jejich řešení tedy samozřejmě není charakteristický pouze pro Ústecký kraj nebo pro ostatní strukturálně postižené regiony Česka [MMR, 2020]. V Evropě a ve světě nalezneme celou řadu podobných oblastí, pro jejichž popis se

alespoň v akademickém diskurzu vžil název „starý průmyslový region“ (dále jen SPR) [např. Benneworth a Hospers, 2007].

Problémy, nebo příležitosti?

Problémy těchto regionů ale nelze chápat čistě jako bariéry lokálního rozvoje a s trochou fantazie a inspirace je občas dokonce můžeme uchopit jako příležitost. Ostatně i regionálně rozvojová literatura zmiňuje, že pozitivní změny nenastávají nahodile, ale spíše za specifické konstelace tří typů příležitostí [Grillitsch a Sotara, 2020]. Jako časově specifické příležitosti lze označit situace, během kterých je možné mobilizovat určité zdroje, které v jiných obdobích nebyly dosažitelné. Příkladem mohou být třeba různé dotační programy na podporu strukturálně postižených regionů, módní trendy, změny spotřebitelského chování nebo dokonce tak hluboké krize, které donutí místní obyvatele k přehodnocení dosavadního způsobu života. Druhým typem jsou tzv. regionálně specifické příležitosti, které označují jakékoli zdroje a možnosti, které jsou dostupné pouze na určitém místě. V kontextu starých průmyslových měst to může být třeba velké množství brownfieldů potenciálně využitelných pro nový účel

nebo všeobecný nedostatek služeb, který pro začínající podnikatele znamená nižší konkurenci na lokálních trzích. Nakonec je ale stejně potřeba, aby tyto příležitosti byly někým identifikovány a využity, a proto rozlišujeme poslední typ aktérově specifických příležitostí, které zahrnují představivost, motivovanost, znalosti, dovednosti a další kapacity především místních aktérů, kteří jsou tyto zdroje a ostatní typy příležitostí schopni a ochotni využít ve prospěch sebe sama a více či méně záměrně také ve prospěch celého města nebo regionu [více téma využívání specifických příležitostí starého průmyslového města popisuje Píša, 2024].

Z uvedeného výčtu všemožných druhů příležitostí částečně vyplývá, že některé z nich mají nadregionální charakter (především časově specifické příležitosti), což je pro řešení problémů SPR velmi důležité. Podle regionálně rozvojové literatury [např. Hamm a Wienert, 1990] je totiž transformace těchto oblastí s využitím pouze lokálních zdrojů prakticky nereálná. Třeba Anděl a Trahorsch [2024] dokonce podporu transformace SPR ze strany státu považují za jakési splacení dluhu a morální povinnost, protože s produkcí právě těchto regionů byl úzce spjat rozvoj celého Československa a například na výrobě elektřiny

Primární role aktérů	Počet	Konkrétní příklady aktérů
Zakladatelé a manažeři malých a středních podniků	15	Renomovaný módní ateliér zlepšující image místa a pořádající společenské akce; podnik vyrábějící armádní vybavení poskytující kvalifikovaná pracovní místa a vytvářející inovace globálního významu; cestovní kancelář provázející průmyslovým dědictvím regionu; IT firma zaměstnávající hendikepované.
Manažeři poboček nadnárodních a státních podniků	4	Sklářská firma podporující charitativní a rozvojové projekty, kulturní a sportovní aktivity; realizátor krajinné rekultivace; podniky zavádějící produktové inovace v oborech elektrotechniky a neželezné metalurgie.
Komunální politici	5	Průkopníci regulace hazardu; prosazovatel zajišťování dostupného bydlení a omezování sociálního vyloučení; zastávce prohlubování participace.
Lídři regionálně rozvojových organizací	5	Plánovači transformace regionu; zprostředkovatelé dotací lokálním aktérům; manažeři sociálních služeb.
Zástupci neziskových organizací v sociální sféře a komunitním rozvoji	9	Poskytovatelé sociální a pracovní rehabilitace; facilitátoři dostupného bydlení; tvůrci volnočasových aktivit pro děti z vyloučených lokalit; budování vztahů mezi lidmi a místem skrze společenské a osvětové akce.
Kulturní aktéři	3	Pořadatel celostátních divadelních festivalů; průkopník hudebních akcí ve veřejném prostoru; provozovatel multižánrového kulturního objektu.
Aktéři přispívající revitalizaci a oživení veřejného prostoru	9	Průkopníci revitalizace brownfieldů na centra služeb a kultury či neformálního setkávání; aktéři posilující vztah k místu skrze připomínání významu a historie zanedbaných míst.

Tab. 1: Výčet aktérů změny, se kterými byly provedeny rozhovory

ny v Ústeckém kraji je česká energetika značně závislá doposud [Energetický regulační úřad, 2023]. Regionálně a akterově specifické příležitosti mají z pohledu regionu spíše interní charakter a mnozí odborníci věří, že transformační činnost místních obyvatel je pro obnovu SPR naprosto nepostradatelnou komponentou [Kinossian, 2019]. Položme si tedy následující otázky: Proč a za použití jakých zdrojů místní aktéři vykonávají iniciativy pozitivně ovlivňující prostředí SPR? Jakým způsobem může vzniku a rozvoji těchto iniciativ napomoci veřejný sektor?

Metody výzkumu aktérů změny

V rámci výzkumného projektu s názvem „Aktéři změny ve starých průmyslových regionech Evropy“ jsme se zabývali právě lidmi, kteří zdola (bottom-up) různými způsoby napomáhají řešení místních problémů a zlepšování různých aspektů života ve městech Ústeckého kraje, která jsou charakteristická historicky velmi silným sepetím s těžbou anebo průmyslovou výrobou, ale ve kterých význam těchto odvětví postupně upadá. Jako modelové lokality jsme z důvodu kontextuální a populační podobnosti a shodné pozice v administrativně správní hierarchii zvolili Chomutov, Most, Teplice a Děčín. Pomocí analýzy novinových článků a patnácti expertních rozhovorů se zástupci regionálně rozvojových organizací, neziskového sektoru, politické a akademické sféry a místních médií jsme vytypovali padesát *aktérů změny* (tab. 1) zapadajících do předem sestaveného seznamu kritérií popisujícího, které aktivity lze v kontextu SPR považovat za přínosné z hlediska lokálního rozvoje.

V ekonomickém smyslu se tak jedná o různé typy inovací, aktivity zvyšující diverzitu místních služeb a produktů nebo tvorbu kvalifikovaných a rozmanitých pracovních míst. Ze společenského hlediska se jednalo o iniciativy zvyšující sociální soudržnost, resp. omezující sociální vyloučení a zvětšující míru participace obyvatel. Prostorové atributy místa pak aktéři zlepšují renovací a revitalizací brownfieldů či upadajících objektů nově využívaných v souladu se součas-

nými společenskými a ekonomickými potřebami regionu nebo iniciativami zlepšujícími negativní image měst a celého Ústeckého kraje. Role, ze kterých zkoumaní aktéři naplňují tato kritéria, jsou taktéž velmi rozmanité, takže mezi nimi nalezneme zakladatele a ředitele malých a středních podniků, manažery poboček nadnárodních firem, komunální politiky a zástupce regionálně rozvojových organizací nebo lídry spolků a jiných neziskových organizací. Je však třeba dodat, že v mnohých případech jednotliví aktéři vstupují do veřejného dění hned z několika pozic a jejich dopady se současně promítají hned do několika oblastí výše zmíněných přínosů.

Aktérů jsme se dotazovali na jejich motivace pro setrvání v Ústeckém kraji, potažmo v jednom ze zkoumaných měst, a na důvody, které je vedly k zahájení a vykonávání jejich aktivit. Dále jsme rozebírali veškeré faktory, které jim umožňují nebo usnadňují vykonávání těchto iniciativ: od znalostí a dovedností přes zkušenosti a charakterové rysy až po různé typy neformální spolupráce nebo institucionální podpory a specifické zdroje, které nabízí SPR. Nakonec jsme se věnovali bariérám, které jejich aktivity omezují a znesnadňují. Zjištěné poznatky byly předmětem diskuse na čtyřech lokálních workshopech, ze kterých byl pořízen zápis klíčových myšlenek. Na základě těchto metod bylo možné pro tento článek formulovat několik doporučení určených především zástupcům veřejné správy.

Výsledky

O motivacích k aktivitám podporujícím rozvoj města

Začneme od motivací, které pohánějí zpovídané aktéry nejen v setrvání v regionu, ale především k zahájení a rozvíjení jejich různorodých činností. Aktéři zůstávají v regionu buď z důvodu jakéhosi patriotismu či připoutání k místu i přesto, že jsou si vědomi jeho problémů. Důležitějším faktorem je ale jejich zakořenění v síti mezilidských vztahů s blízkou rodinou, partnery, případně přáteli. To také souvisí s faktem, že většína respondentů pochází přímo ze zkoumaných měst. Pár respondentů se do

nich přesto přistěhovalo z jiných krajů Česka, přičemž dominantním důvodem k tomuto kroku byly partnerské vztahy, nikoli snad pocítovaná atraktivita místa a touha žít v Ústeckém kraji. Mezi důvody vysvětlující jejich aktivitu přispívající zvyšování kvality života pak patří především vnitřní motivace spočívající v potřebě pozitivně měnit své okolí, aktivně řešit místní problémy a také touha vykonávat práci, která má podle aktérů smysl a viditelné dopady. Předpokládaný ekonomický příjem pochopitelně hraje roli především u aktérů, pro které je jejich činnost součástí zaměstnání, přesto je neoddelitelný od výše nastíněných motivací.

Vyplývající doporučení

- Na začátku každé nové iniciativy je vztah k místu a lidem, kteří v něm žijí. Budujte tedy zdravou míru místního patriotismu, aby obyvatelům nebyl osud jejich domova lhostejný.
- Propagujte místní zajímavou, i když leckdy pohnutou a svéráznou, historii a příběhy místních lidí, jednotlivých měst a regionu tak, aby ji občané vzali za svou a měli pocit, že i oni mohou vlastním přičiněním leccos ovlivnit.
- Dlouhodobým cílem by mělo být postupné budování bezpečného, rozmanitého a kvalitního prostředí pro život, jehož tvorbě svým dílem přispívá nejen vedení města a regionu, ale i co nejvíce místních obyvatel.

Rodina a škola jako základ aktivity

Z hlediska zdrojů v podobě inspirací, znalostí, dovedností, ale i financí je pro většinu aktérů velice důležité rodinné zázemí, které předurčuje, jakým způsobem jednotlivci přemýšlí o svém okolí, a které aktérům vytváří příznivé podmínky pro vlastní činnost. Rodina nebo partneři mohou mít roli finančních investorů a spolupracovníků, ale mnohdy zkoumané aktéry prostě jen povzbuzují a vytvářejí příznivé klima tím, že tolerují jejich aktivity zabírající velké množství volného času. Je však jasné, že rodinné podmínky jsou faktorem, který veřejná správa či další instituce mohou měnit pouze těžko. To ovšem neznamená, že by tyto subjekty na podporu aktivních lidí v regionu měly zanevřít, protože z výzkumu vyplývá, že v tomto ohle-

du hrají zástupci místní veřejné správy a např. vzdělávací instituce rovněž důležitou roli. Odborné znalosti, které zkoumaní aktéři získali ve škole, nejsou sice obvykle považovány za důležitý prvek umožňující vykonávání činností rozvíjejících jejich okolí. Nicméně škola je důležitým zdrojem sociálního kapitálu, protože bývalí spolužáci se v mnoha případech následně stali také spoluvůdci rozvojových iniciativ. Škola (popř. konkrétní učitelé) a některé organizované volnočasové aktivity (sportovní a jiné zájmové kroužky mnohdy provozované školskými zařízeními) jsou navíc důležitým prvkem utvářejícím aktérův pohled na svět, způsob uvažování, vztah k ostatním lidem a místu, kde žije. Výrazně obohacující jsou pak především zahraniční studijní pobyty absolvované výjimečně během středoškolských, ale obvykle během univerzitních studií (např. program Erasmus). Tyto zkušenosti, podobně jako pozdější pracovní stáž, nastavují aktérům pomyslné zrcadlo a umožňují rozeznat, jak se žije a pracuje jinde, a následně jsou nezřídka využívány jako inspirace pro jejich vlastní činnost započatou s určitým časovým odstupem po návratu domů.

Vyplývající doporučení

- Podporujte školní projekty zaměřené na lokální učení a vytváření vztahu žáků a studentů k místu, kde se vzdělávají a žijí. Nejen ve třídě, ale třeba formou výletů, exkurzí a besed se zajímavými lidmi. Vždyť i globální témata většinou mají své dílčí projevy v místě, kde žijeme.
- Zaměřte se na různorodé mimoškolní aktivity, které pomáhají budovat osobnost mladých lidí a jejich disciplínu, ctižádost, sebevědomí, ale i přátelství a úctu k ostatním.
- Nebojte se potenciální i již etablované aktéry rozvoje podpořit při snaze o získávání zkušeností z jiných regionů a ze zahraničí. Jistě, pár z nich se možná nevrátí, ale ostatní mohou získané poznatky a inspirace přenést zpátky domů.

Spolupráce se samosprávami

Poněkud hmatatelnější jsou výhody vyplývající ze spolupráce s místní veřejnou správou, jejíž podoba a intenzita se vý-

razně liší případ od případu především v závislosti na kvalitě vztahů mezi aktéry a politickými lidry ve zkoumaných městech. Relativně častá je ekonomická podpora ve formě finančních dotací, přičemž kontroverzními tématy bývá její výše a spolehlivost. Zejména pro neziskové organizace mohou být příspěvky od municipality důležitou součástí rozpočtu na jejich činnost, nicméně každoroční žádání o finanční podporu vytváří nejistotu a její neschválení může organizacím způsobit existenční problémy. Zástupci municipalit by si přitom měli uvědomit, že neziskový sektor a některé podniky do určité míry suplují funkce, které by mohly být pokrývány právě veřejnou správou na místní úrovni, ať jde o poskytování sociálních služeb nebo např. volnočasové vyžití. Pokud tyto činnosti zastávají spolky, jiné neziskovky nebo firmy, vedení obcí na jejich provozu může paradoxně ušetřit, i když se bude dotacemi spolupodílet na jejich chodu. Naopak v praxi občas nastává situace, kdy jsou aktivity místních obyvatel municipalitou kopírovány, což má v důsledku pouze negativní efekty: zaprvé takový přístup vytváří napětí mezi zástupci vedení měst a aktivními lidmi, kteří se cítí být okradeni o nápad. Zadruhé dublované aktivity si vzájemně konkurují, takže v důsledku žádná z nich pravděpodobně nezíská takový dosah, aby byla dlouhodobě životaschopná.

Mnozí aktéři pochopitelně finanční pomoc ze strany vedení města vůbec nevyžadují, ale vhod jim přichází např. zapůjčení prostor, záštita nebo propagace akcí a činností skrze komunikační kanály města. Oceňovaným prvkem podpory je také poskytování poradenství pro začínající aktéry, kteří mohou narážet zejména na legislativní nesnáze lišící se v závislosti na typu činnosti. Státní legislativa (např. stavební zákon, hygienické normy, památková ochrana, legislativa sociálních služeb nebo dokonce kombinace několika legislativních rámců) je totiž jednou z hlavních bariér komplikující započítí prakticky jakékoli formalizované a regulované činnosti. Samozřejmě že lokální veřejná správa nedisponuje schopností ovlivnit zákony na celostátní úrovni, může ale občanům alespoň částečně napomoci překlenout období počáteční neznalosti.

Vyplývající doporučení

- Aktivitu místních občanů se formou dotací snažte podporovat systematicky. Žádosti posuzujte pokud možno odborně a v ideálním případě na základě předem stanovených vizí rozvoje města. Můžete se opřít o strategické dokumenty, pokud jsou ovšem kvalitní, vycházejí z odborných poznatků a zastupují postoje místních obyvatel.
- I když mnohé žádosti zamítnete, je dobré být při podání rozhodnutí dostatečně transparentní a explicitní, aby nevyvstal pocit, že vás projekty některých místních obyvatel zkrátka nezajímají.
- Pokud určitou aktivitu chcete finančně podpořit, je dobré tak učinit s dostatečným předstihem ještě před začátkem projektu, kterého se žádost týká. U dlouhodobých a již ověřených aktivit neziskových organizací zvažte možnost víceleté podpory, abyste odbourali nejistotu související s financováním jejich provozu.
- Pamatujte, že existují i nefinanční formy pomoci. Někdy prostě stačí poradit, odkázat na správné lidi, poplácat po ramenou nebo sdílet příspěvek na sociálních sítích.

Význam dobré komunikace

Pozitivně hodnocenou formou podpory ze strany municipalit je rovněž budování dialogu mezi místními aktéry, kteří mohou následně své iniciativy vzájemně propojovat a posilovat jejich účinek. Tato zprostředkovatelská pomoc ze strany vedení měst ovšem stejně jako finanční podpora často bývá velmi selektivní a závislá na přátelství a souhlasných postojích politiků a aktérů, nežli např. na expertním posouzení potřeby a potenciálních dopadů nově vznikajících iniciativ. Proto je nasnadě, že se vztahy mezi městy a jednotlivými aktéry mění spolu se změnami politického vedení během voleb a že tento stav pro rozvojové iniciativy místních obyvatel představuje další nejistotu. Pokud je však cílem měst zvyšování občanské participace ve smyslu probouzení aktivity místních aktérů, jejím základem by měla být diskuse otevřená různorodým názorům místních lidí a odborníků na lokálně specifická témata a problémy. V situaci, kdy tuto otevřenost zkoumaní

aktéři dlouhodobě nevnímají, z frustrace občas zanevrou na svou občanskou iniciativu, nebo naopak sami vstupují do komunální politiky, aby zlepšili svoji vyjednávací pozici. V prvním případě město přichází o občana ochotného investovat svou energii do rozvoje města, ve druhé situaci se pak pomyslné názorové příkopky mezi vedením a aktéry ještě prohlubují.

Vyplývající doporučení

- Snažte se propojovat místní aktéry zaměřené na příbuzná témata tak, aby mohli vzájemně koordinovat své činnosti a zvyšovat jejich efektivitu.
- Často je to složité, ale snažte se naslouchat postojům a názorům místních aktérů aspoň v otázkách, které se jich přímo týkají. Během těchto debat vysvětlujte vaše rozhodnutí věcnými argumenty podpořenými odbornými názory podanými způsobem srozumitelným řadovým občanům.
- Aktivní občan není konkurent veřejné správy. V důsledku má aspoň v obecné rovině stejný zájem, jaký by mělo mít vedení města a regionu – pozitivní změnu.

Závěr

Může se zdát, že doporučení prezentovaná v tomto příspěvku jsou nejen z pohledu zástupců veřejné správy zkoumaných měst v některých případech poněkud všeobecná, jindy samozřejmá, nebo obtížně dosažitelná. Vyplývají však z podrobných výpovědí o pozitivních i negativních zkušenostech místních aktérů, kteří se pokouší skrze své rozmanité ak-

tivity dělat ze svého okolí lepší místo pro život. Můžeme je považovat za „ostrůvky pozitivní deviace“, ale přesto je patrné, že je intenzita jejich činnosti do jisté míry závislá na konstelaci rozmanitých faktorů, které ji buď zvyšují, nebo naopak oslabují. Některé z těchto faktorů mají co dočinění s kvalitou práce zástupců veřejného sektoru, zejména na lokální úrovni. Ten může svou aktivitou vzniku nových a rozvoji stávajících iniciativ provozovaných místními obyvateli buď výrazně napomáhat, nebo ho omezovat. To pravděpodobně platí nejen pro čtyři zkoumaná města, ale spíše univerzálně.

V kontextu starého průmyslového regionu a zkoumané čtveřice měst Ústeckého kraje rozhodně nelze tvrdit, že za nízkou míru občanské angažovanosti může lokální samospráva. Naopak, obzvláště v tomto specifickém prostředí je její potenciál a role při rozdmýchávání a napomáhání rozvoji iniciativ místních obyvatel patrně ještě o něco důležitější než v jiných oblastech. Nebylo by rozumné spoléhat pouze na „rozvojovou pomoc“ ze strany státu nebo EU, jakkoli je jasné, že ji strukturálně postižené regiony potřebují a že si ji z určitého úhlu pohledu také zaslouží. A když už tato pomoc přichází, proč ji nevyužít právě k podpoře iniciativ lidí, kteří se o rozvoj regionu pokoušejí vlastními silami?

Použité zdroje:

- ANDĚL, J.; TRAHORSCH, P. 2024. Proměny severozápadních Čech: z centra dění na okraj a (možná) zpět. In: *Geografické rozhledy*, vol. 33, no. 5, p. 4–7.
- BENNEWORTH, P.; HOSPERS, G. J. 2007. The new economic geography of old industrial regions: Universities as global—local pipelines. In: *Envi-*

ronment and Planning C: Government and Policy vol. 25, no. 6, p. 779–802.

ENERGETICKÝ REGULAČNÍ ÚŘAD. 2023. *Roční zpráva o provozu elektrizační soustavy ČR pro rok 2022*. Dostupné z: <https://eru.gov.cz/rocní-zpráva-o-provozu-elektrizační-soustavy-cr-pro-rok-2022>.

HASSINK, R. 2010. Locked in decline? On the role of regional lock-ins in old industrial areas. In: *The handbook of evolutionary economic geography*. Edward Elgar Publishing.

GRILLITSCH, M.; SOTARUTA, M. 2020. Trinity of change agency, regional development paths and opportunity spaces. In: *Progress in human geography*, vol. 44, no. 4, p. 704–723.

HAMM, R.; WIENERT, H. 1990. Strukturelle Anpassung altindustrieller Regionen im internationalen Vergleich. In: *Schriftenreihe des Rheinisch-Westfälischen Instituts für Wirtschaftsforschung Heft 48*.

HRUŠKA, V.; RAŠKA, P.; BALEJ, M.; BLÁHA, J. D.; HLAVÁČEK, P.; KONUPKA, J.; KUČEROVÁ, S. R.; MÍŠEK, K.; NEDOROSTOVÁ, E.; PÍŠA, J.; SMUTNÁ, Z.; SÝKORA, T.; ŠTĚBETÁKOVÁ, M.; TOMAN, J.; ZUBÍK, M. 2022. *Průmyslová minulost, kreativní budoucnost? Perspektivy průmyslového dědictví Podkrušnohoří*. Přírodovědecká fakulta, Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem. ISBN 978-80-7561-379-0.

KINOSSIAN, N. 2019. Agents of change in peripheral regions. In: *Baltic Worlds*, vol. 12, no. 2, p. 61–66.

KOUTSKÝ, J. 2011. *Staré průmyslové regiony – vývojové tendence, možnosti rozvoje*. Univerzita J. E. Purkyně.

MMR. 2020. *Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+*. Ministerstvo pro místní rozvoj. Dostupné z: <https://mmr.gov.cz/getmedia/58c57a22-202d-4374-af5d-cbd8f9454adb/SRR21.pdf.aspx?ext=.pdf>.

PÍŠA, J. 2022. *Agents of Change in Ústí nad Labem Region*. Disertační práce. Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem.

PÍŠA, J. 2024. Úpadek jako šance na změnu? Příklad čtyř měst Ústeckého kraje. In: *Geografické rozhledy*, vol. 33, no. 5, p. 8–11.

Mgr. Jan Píša, Ph.D.
Katedra geografie
Přírodovědecká fakulta
Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem

ENGLISH ABSTRACT

How (Not) to Support the Initiative of Local Stakeholders in Former Industrial Regions, by Jan Píša

The discussion on transforming former industrial regions is often linked to large European subsidy projects. However, the role of local stakeholders in this process is usually forgotten, although it seems indispensable based on experience. Using a diverse group of stakeholders from four cities in the Ústí nad Labem Region as an example, this article describes motivations, resources and barriers that help or impede local people to carry out activities that contribute to improving the quality of life in their neighbourhood. It turns out that, in addition to the quality of family background and patriotism, aspects related to the activities of representatives of the public sector, especially educational institutions and local public administration, are among the key factors that influence the willingness to establish such initiatives and subsequently determine their intensity and success. Based on the findings, general recommendations have been made on how the public administration could more effectively support the activities of local residents that contribute to addressing the problems and development of these and similar regions.